

RAPPORT

**Tiltak for førskolebarn med nedsatt funksjonsevne i
Eigersund kommune**

Prosjektgruppens forslag februar 2010

RAPPORT

Tiltak for førskolebarn med nedsatt funksjonsevne i Eigersund kommune

Prosjektgruppens forslag januar 2010

RAPPORT

Tiltak for førskolebarn med nedsatt funksjonsevne i Eigersund kommune.

INNHOLD:

- 1. INNLEDNING**
  - 1.2 Bakgrunn for prosjektet
  - 1.3 Prosjektets mandat
  - 1.4 Prosjektgruppen
  - 1.5 Kort om prosess og arbeid

- 2. NASJONALE OG KOMMUNALE FØRINGER**
  - 2.2 Opplæringsloven
  - 2.3 Barnehageloven
  - 2.4 NOU 2009:18, "Rett til læring."
  - 2.5 St.melding nr. 41, 2008/2009. "Kvalitet i barnehagen."
  - 2.6 Veileder til opplæringslovens § 5.
  - 2.7 Oppvekstplan 2007-2010, Eigersund kommune
  - 2.8 Organisering av tilbud til barn med autismediagnose

- 3. STATUS FOR KOMMUNENS TILBUD TIL BARN I BARNEHAGEALDER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE**
  - 3.1 Tilbudet til barna
  - 3.2 Organisering og administrering av personalressursene
  - 3.3 Økonomi
  - 3.4 Sammenligninger mellom Eigersund kommune og andre kommuner
  - 3.5 Årsaker til problemene i vår kommune

- 4. FRAMTIDIGE BEHOV OG KOMMUNENS UTFORDRINGER**
  - 4.1 Administrasjon og samordning av feltet
  - 4.2 Prosedyrer og årshjul
  - 4.3 Foreldres erfaringer - de mange klagene
  - 4.4 Kvaliteten på den spesialpedagogiske hjelpen - rekruttere og beholde nødvendig kompetanse
  - 4.5 Ressursbarnehager – framtidens løsning?

5. PROSJEKTGRUPPENS FORSLAG TIL ENDRINGER

- 5.1 Administrasjon og samordning av feltet
- 5.2 Ressursbarnehager i Eigersund
- 5.3 Økning av rammene til spesialpedagogisk hjelp/styrket barnehagetilbud
- 5.4 Forhold til private barnehager
- 5.5 Sikre hjelp til barn som viser seg å ha behov for hjelp i løpet av året
- 5.6 Bedre samarbeid mellom foresatte og kommuneleddet
- 5.7 Tiltak for å redusere klager
- 5.8 Skape et godt fagmiljø, og ivareta fagpersoner for å rekruttere og beholde kompetanse
- 5.9 Utnytte kompetansen bedre
- 5.10 Tydeligere sakkyndige vurderinger fra PP-tjenesten

6. TILTAKSPLAN MED KOSTNADSANALYSE OG TIDSPLAN

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Det har de siste årene vært en økning i behovet for spesialpedagogisk hjelp til barn i barnehagealder i Eigersund kommune. Behovet har i flere år vært større enn budsjetterte midler. Særlig de to siste årene har spriket mellom tilgjengelige ressurser og barnas behov blitt synlig. Administrativt har det blitt reist spørsmål om ressursbruken og om det er mulig å organisere tilbudene på en mer effektiv måte. Blant politikere er det usikkerhet om hvordan denne situasjonen kan oppstå flere år på rad. Gruppen ble etablert for å finne svar på disse spørsmålene og å komme med forslag til endringer som kan bedre situasjonen.

1.2 Prosjektets mandat

Prosjektets mandat er å fremme forslag om en organisering av den spesialpedagogiske hjelpen til barn i barnehagealder som ivaretar barnas rettigheter, gir et kvalitativt godt tilbud til barna og en målrettet, effektiv bruk av ressursene slik at hver krone gir mer tjenestetilbud og innefor budsjettets utgiftsrammer.

Dette innebærer blant annet:

- Gjøre sammenligninger av ressursbruk og organisering mellom Eigersund kommune og noen andre kommuner.
- Vurdere og drøfte forslag til endringer.
- Nye forslag til endringer må det finnes dekning for innen de rammer budsjettet til enhver tid gir.
- Arrangere internt seminar om tjenestetilbud til barn i barnehagealder med nedsatt funksjonsevne.
- Skrive en avsluttende rapport der forslag til organisering av tilbud og ressurser fremmes og anbefales.

1.3 Prosjektgruppen

Prosjektgruppen hatt følgende medlemmer:

Magni Simes Birkeland	Barnehagekonsulent
Ivar Einarsen	Spesialkonsulent
Margrete Seim	Styrer
Steinar Støle	Styrer
Torill Waldeland	Spesialpedagog
Jon Geir Bauge	Leder PPT (Prosjektleder fra og med 01.01.2010)
Mette Mellegaard	Spesialpedagog, prosjektleder. (Til og med 31.12.2009)

1.4 Kort om prosessen og arbeidet

Prosjektgruppen ble nedsatt sommeren 2009 av rådmannen og levekårssjefen. Det første møte ble holdt 31. august. Det har vært holdt sju møter høsten 2009 og tre møter våren 2010. I november var gruppen og støttepedagogene på studietur til Sandnes og Klepp kommuner. Det har vært avholdt en internt konferanse hvor prosjektgruppens forslag ble presentert. Arbeidet i gruppen har vært positivt og konstruktivt, samtidig som det har vært utfordrende å bevare kreativiteten og nytenkningen innenfor stramme økonomiske rammer.

Etter årsskifte fratrådte Mette Mellegaard etter eget ønske som prosjektleder, og leder av PP-tjenesten overtok som prosjektleder for å slutføre arbeidet, slik at arbeidsgruppens forslag kan behandles politisk i Styret for kultur og oppvekt i første møte i 2010.

2. NASJONALE OG KOMMUNALE FØRINGER

I dette kapittelet legger vi fram både nasjonale og kommunale føringer som har påvirkning for hvordan tilbudet til barn med nedsatte funksjonsevner organiseres i kommunen.

2.1 Opplæringsloven

Spesialpedagogiske tilbud til barn i barnehagealder er hjemlet i Opplæringslovens § 5-7. Det er ingen nedre aldersgrense for barnets rett til slik hjelp og fra nasjonalt hold understrekes betydningen av at hjelpen gis tidlig og at hjelpens omfang og innhold må tilpasses slik at den er egnet for å hjelpe barnets særlige behov. Det er PPT som er sakkyndig instans og som vurderer behovet for og tilråder spesialpedagogisk hjelp. For barn i barnehagealder brukes begrepet spesialpedagogisk hjelp, ikke undervisning, fordi hjelpen skal kunne ha et videre utgangspunkt i forhold til barnas alder og de grunnleggende utviklingsmessige milepælene som skjer i barnets fem første leveår. Det understrekes også at formålet med hjelpen er å forberede barnet best mulig til skolestart. Hjelpen skal også tilrådes uavhengig av barnehagens øvrige tilbud. Dette avviker fra retningslinjene for tildelinger i skolen. Det er opp til kommunen hvor den spesialpedagogiske hjelpen skal gis.

Opplæringsloven § 5.7:

Barn under opplæringspliktig alder som har særlige behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp. Hjelpa skal omfatte tilbud om foreldrerådgivning. Hjelpa kan knyttast til barnehagar, skoler, sosiale og medisinske institusjoner og lignande, eller organiserast som eige tiltak. Hjelpa kan også givast av den pedagogisk-psykologiske tenesta eller av ein annen sakkyndig instans. For spesialpedagogisk hjelp gjeld § 5-4 andre og tredje ledd i lova. § 5-5 andre ledd i lova gjeld så langt det passer.

De nevnte §'er omhandler samarbeid med foreldrene og barnets rett til individuell opplæringsplan. I Eigersund kommune er det bestemt at det skal være et nært samarbeid med foresatte om den spesialpedagiske hjelpen og at det skal utarbeides en individuell opplæringsplan for de barn som mottar hjelp etter opplæringslovens § 5-7.

2.2 Barnehageloven

Når det gjelder rett til plass i barnehage er det barnehageloven som regulerer dette. Også denne retten skal vurderes av en sakkyndig instans. I forhold til prioritet ved opptak kan PP-tjenesten, helsesøster eller lege være sakkyndig instans. Barnets behov kan omfatte ulike fysiske funksjonsnedsettelse, utviklingshemming, språk- og talevansker, atferdsvansker og psykiske lidelser. Loven viser også til at barn som har vedtak etter barnevernsloven har rett til prioritet.

Barnehagelovens § 13. Prioritet ved opptak.

Barn med nedsatt funksjonsevne har rett til prioritet ved opptak i barnehage. Det skal foretas en sakkyndig vurdering for å vurdere om barnet har nedsatt funksjonsevne. Barn som det er fattet vedtak om etter lov om barnevernstjenester §§ 4-12 og 4-4 annet og fjerde ledd, har rett til prioritet ved opptak i barnehage. Kommunen har ansvar for at barn med rett til barnehageopptak får plass i barnehage.

2.3 NOU 2009:18, "Rett til Læring".

Denne NOU'en peker på tre hovedutfordringer der kommunene må sikre gode løsninger:

- Ivareta og tilrettelegge for det enkelte barn ut fra de behov barnet må ha for å kunne delta aktivt i et inkluderende og meningsfylt fellesskap.
- P.g.a. to lovverk og to ulike finansieringsordninger kan det lett oppstå forvaltningsmessige og juridiske uklarheter, som igjen fører til vansker med å få til helhet og sammenheng i tilbudene. Her vil kommunene ha behov for en god og tilstrekkelig administrasjon.
- Det må sikres kompetanse og kvalitet på den spesialpedagogiske innsatsen i barnehagene.

Et av forslagene i NOU'en er at retten til bistand til førskolebarn fra PP-tjenesten skal også hjemles i barnehageloven på lik linje med bestemmelsene i Opplæringsloven. En undersøkelse gjennomført av Nordlandsforskning 2009 viser at 70 – 80% av landets PP-tjenester ikke har et systematisk arbeid mot førskolebarn og barnehagesektoren. Dette i motsetning til PP-tjenesten i Eigersund som har lange tradisjoner for å gi et tjenestetilbud til førskolebarn og barnehager på lik linje med elever og skoler. Med den utbygging av barnehager en har hatt de siste år har dette ført til kapasitetsmessige problemer for PP-tjenesten, men en har likevel prioritert dette arbeidet. Dette har ført til at det ikke er venteliste for utredning av førskolebarn i Dalane.

2.4 St.melding nr. 41, 2008/2009. "Kvalitet i barnehagen".

Departementet er opptatt av at barn med særlige behov blir oppdaget tidlig, at de får den hjelpen som er mest formålstjenlige for dem. Det understrekes også at kommunene må sikre at barnehagene har ressurser til at de barna som har behov for det får et tilrettelagt tilbud. Dette blir et særlig felt for departementets oppmerksomhet mot kommunene når statstilskudd til barn med nedsatt funksjonsevne blir innlemmet i kommunenes rammetilskudd. Dette vil skje i løpet av 2010.

2.5 Veileder til opplæringslovens kapittel 5 om spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp.

Som et viktig verdigrunnlag viser veilederen til prinsippet om "tidlig innsats". Det betyr konsentrert innsats på et tidlig tidspunkt i barns liv. I kommunene må det være en beredskap for å kunne yte ekstra støtte med en gang et behov oppstår. Det er nødvendig hvis man skal kunne forebygge senere vansker, for å ivareta barnets utviklingspotensiale, for å sikre en god skolestart og for å sikre den enkelte et godt liv som deltaker i samfunnet.

2.6 Oppvekstplan 2007-2010, Eigersund kommune.

Utvikle evner, føle trygghet, kjenne trivsel og oppleve mestring presenteres som kommunens grunnverdier for barns oppvekst. Vi må anta at dette også gjelder barn i barnehagealder som har nedsatte funksjonsevner.

Planen peker på barnehagens rolle for tidlig å fange opp barn med særlige behov. Det er et kommunalt mål at barn med særskilte behov skal få god, individuelt tilrettelagt hjelp. Planen har som mål å sikre at barn får riktig hjelp til rett tid.

Følgende tiltak i planen vedrører barn med nedsatte funksjonsevner:

- Utvikle fagkompetanse og rekruttere fagfolk for å dekke behovet til barn med særlige behov. Fra 2008 er det foreslått å øke driftsutgiftene med 500 000 kr.
- Utvikle spisskompetanse i enkelte barnehager. Det er foreslått 50 000 kr til drift hvert år i perioden.

Personal- og levekårsavdelingen er ansvarlig.

2.7 Organisering av tilbud til barn med autismediagnose.

En arbeidsgruppe i kommunen utarbeidet følgende forslag 12.02.09:

Samle to-tre barn med diagnose innen autismespekteret i to barnehager, Rundevoll og Grøne Bråden. barnehager var foreslått..

Knytte til personale med kompetanse og interesse for den problematikken, og relativ tett personaloppfølging med 1:1 oppfølging av det enkelte barn som betyr 1,5 stillinger, 100 % fagperson + 50 % assistent, i tillegg til spesialpedagogiske timer.

Faglig oppfølging og veiledning av personalet fra PP-tjenesten og Autismetemet.

Etablering av nettverksgrupper både lokalt i Eigersund i regi av PP-tjenesten og sentralt i Stavanger i regi av Autismetemet.

Notatet fikk ingen konsekvenser for tilbudet til denne gruppen barn i Eigersund, da ingen tok ansvar for å følge det opp i konkret handling. Det synes som om kapasiteten på det administrative og faglige området i Eigersund er for knapp til å ta utfordringer ut over daglig drift.

3. STATUS FOR KOMMUNENS TILBUD TIL BARN I BARNEHAGEALDER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

3.1 Tilbudet til barna

Barn med nedsatt funksjonsevne har i dag, høsten 2009, tilbud i 13 av kommunens 18 barnehager. 32 barn har rettigheter etter opplæringslovens § 5-7 og har fått tildelt ressurser via enkeltvedtak.

I barnehagen er det i tillegg barn med mindre behov, barn med tokulturell bakgrunn og barn under barnevernet. Til disse barna blir det i varierende grad tildelt førskolelærer eller assistent som en styrking av barnehagens bemanning.

I kommunen er det en barnehage som har en spesialavdeling, Rundevoll barnehage. Bemanningen på denne avdelingen er fast 1, 5 stilling, 100 % stilling for pedagogisk leder og 50 % stilling for assistent. Pr. i dag går det ett barn på denne avdelingen. Grøne Bråden barnehage er den barnehagen i dag med flest barn med nedsatt funksjonsevne, fire barn.

Barna har ulike former for nedsatte funksjonsevner. Den største gruppen er åtte barn med diagnoser i autismespekteret. Gruppen med språk og /eller i kombinasjon med atferdsvansker er i sum tolv barn. Ellers er det mange og varierende behov i barnepopulasjonen i kommunen.

BARNEHAGE	ANTALL BARN MED ENKELTVEDTAK	BARNAS VANSKER	BARN MED ANDRE VANSKER
	0		
	4	2 barn med autismespekterforstyrrelser. 1 barn med multifunksjonshemming og alvorlige medisinske vansker. 1 barn hørselshemming / c.i. implanat	Har tospråklige barn. Har barn under barnevernets omsorg
	2	2 barn med medisinske vansker/språkvansker	Har tospråklige barn.
	1	1 barn med forsinket psykomotoriske vansker.	Har tospråklige barn
	0		Barnehagen har 10 tospråklige barn.
	2	1 barn med autismespekterforstyrrelser. 1 barn med multifunksjonshemming og alvorlige medisinske vansker.	Har tospråklige barn. Har barn under barnevernets omsorg.

	3	1 barn med atferds/språkvansker. 1 barn med syndrom 1 barn uten diagnose	Har tospråklige barn
	3	2 barn med autismespekter forstyrrelser. 1 barn med språkvansker.	Har tospråklige barn.
	2	1 barn med autismespekter forstyrrelser. 1 barn med språkvansker.	Har tospråklige barn.
	2	1 barn med atferd/språkvanske. 1 barn med syndrom.	
	3	1 barn med tilknytningsforstyrrelse. 1 barn med atferdsvansker. 1 barn med hørselshemming / c.i.	
	3	2 barn med språkvansker. 1 barn med atferd/språkvansker.	Har tospråklige barn.
	2	1 barn med autismespekter forstyrrelser. 1 barn med språkvansker.	
	2	1 barn med autismespekter forstyrrelser. 1 barn med emosjonelle vansker.	Har barn under barnevernets omsorg.
	0		Har tospråklige barn. Har barn under barnevernets omsorg.
Sum	32	8 barn med autismespekter forstyrrelser. 7 barn med språkvansker. 5 barn med atferd/språkvansker. 2 multifunksjonshemmede barn 2 barn med medisinske vansker 2 barn med hørselshemming	

		1 barn med tilknytningsforstyrrelse. 1 barn med emosjonelle vansker. 2 barn med syndromer. 1 barn med forsinket psykomotoriske vansker 1 barn uten diagnose.	
--	--	---	--

Denne oversikten viser at barna er spredd over et stort antall barnehager. Noen barnehager har flere barn som er svært ressurskrevende, dette gjelder både kommunale og private barnehager. Omkring halvdel av barna med spesielle behov går nå sitt siste år i barnehagen, og bl.a. vil 5 av de mest ressurskrevende barna ha skolestart høsten 2010. Det er vanskelig på det nåværende tidspunkt å ha noen klar oppfatning om dette vil ha innflytelse på ressursituasjonen i barnehagene da vi bl.a. ikke kjenner resultatet av barnehageopptaket for neste år.

3.2 Organisering og administrering av personalressursene

Vi har i dag tre ulike grupper ansatte som gir ekstra tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne:

Støttepedagog:

Støttepedagogene gir timer med spesialpedagogisk hjelp etter opplæringslovens § 5.7. Omfang og innhold framgår av enkeltvedtaket. "Leseplikt" er her definert som 29 t/u med fratrukk for forflytning mellom barnehagene tilsvarende 1/2 time/uken pr. barnehage de tjenestegjør i. Resten (8,5 t/u) er ubunden tid til planlegging etc. Det er utarbeidet egen stillingsbeskrivelse for stillingene. Denne ressursen ligger administrativt under leder og PP-tjenesten.

Ekstra førskolelærer /annen fagperson:

Ekstra førskolelærer / annen fagperson gir tilbud både etter enkeltvedtak etter Opplæringsloven og som en generell styrking til barnehagens bemanning ut fra barnehagelovens § 13.

Denne ressursen ligger administrert under barnehagekonsulenten. Full stilling er 37,5 t/u, hvorav 4 t/u er avsatt til planlegging, samarbeidstid etc.

Ekstra assistent:

Ekstra assistent tilsvarende som for ekstra førskolelærer /annen fagperson.

Denne ressursen ligger administrert under barnehagekonsulenten.

Omfanget av disse stillingene for 2009/2010 er som følger pr. 01.01.10:

	Faste stillinger	Stillinger etter klagebehandling	Totalt
Støttepedagog	4,8	0,22	5,02
Ekstra førskolelærer/ miljøterapeut	3,55	4,26	7,81
Ekstraassistent	4	4,58	8,58
	12,35	8,06	21,41

Når det ikke lykkes å fylle støttepedagogstillingene med kvalifisert personale med spesialpedagogisk tilleggsutdanning, blir førskolelærere, pedagogiske ledere eller assistenter midlertidig tilsatt i deltidsstillinger. Kravet til støttepedagogene er tre-årig høyskoleutdanning og tilleggsutdanning i spes.ped. Dersom det tilsette støttepedagoger uten tilleggsutdanning tilsvarende 60 studiepoeng er det et krav at de tar dette innen 2 år.

3.3 Økonomi.

Den største utgiften i dette feltet er stillinger. Beregningen har følgende utgangspunkt:

Gjennomsnittlig lønnsutgifter for en assistentstilling er.	415.000 kr
Gjennomsnittlig lønnsutgifter for en førskolelærerstilling er.	480.000 kr
Gjennomsnittlig lønnsutgifter for en støttepedagogstilling er.	500.000 kr
$415.000 \text{ kr} \times 8,58 = 3\ 560\ 700 \text{ kr}$	
$480.000 \text{ kr} \times 7,81 = 3\ 748\ 800 \text{ kr}$	
$500.000 \text{ kr} \times 5,02 = 2\ 510\ 000 \text{ kr}$	
SUM = 9 819 500 kr	

Vi har i dag 32 barn med enkeltvedtak, noen flere med tilleggsressurser, men disse holdes utenfor selv om de også har tilbud fra den beregnede utgiften.
 $9\ 819\ 500 \text{ kr} : 32 = 306\ 900 \text{ kr}$. Dette er rene lønnsutgifter til dette personalet, driftsutgifter er ikke tatt med i dette regnestykket.

En oversikt over ”kostra-tall” for kommunen viser at Eigersund kommune bruker 1 163.938 kr. pr. barn med nedsatte funksjonsevner. Det er uvisst hvordan dette tallet er beregnet, men det er åpenbart ikke korrekt. Arbeidsgruppens tall er vurdert som et realistisk tall og det konkluderes med at Eigersund kommune bruker om lag 307 000 kr pr barn i barnehagealder med nedsatte funksjonsevner.

3.4 Sammenligninger mellom Eigersund kommune og andre kommuner.

Kommune	Kr. pr. barn	Spes. avd.	Adm.	Stillingstyper (faste)	Antall barn med enkeltvedtak
Eigersund	307.000	1	0,6 st.	Støtteped, 4,80 Ekstra førskolel, 3,55 Assistent, 4,00 I sum 12,35	33
Klepp	300.000	1	1,5 +3*	Spesialpedagog Høgskoleutdannede, i sum 15,50	24
Sandnes	460.000	1	3+ 4,5 *	Spesialpedagog, Høgskoleutdannede, I sum 31,5 +7 mill kr.	67

* gjelder kun den delen av barnehagefeltet som omhandler styrket barnehage tilbud for barn med nedsatte funksjonsevner.

Det som skiller kommunene mest fra hverandre i denne oversikten er den administrative ressursen. Eigersund kommune har den klart svakeste administrasjonen.

3.5 Årsaker til problemene i vår kommune

Det har vært reist spørsmål fra politikere om hvorfor det hvert år er et sprik mellom budsjetterte midler og det tilrådte behovet for ressurser til spesialpedagogisk hjelp i barnehagene. Det kan se ut som om det er et umettelig behov for ressurser. Det har ikke vært lett å finne enkle svar. Prosjektgruppen har drøftet saken og ser at flere forhold virker sammen. Vi har laget en samling av fakta som kan være forklaringer på situasjonen:

- Veksten i antall barnhager og barn i barnehager. Det har vært en underbudsjettering av styringsmidler fra flere år tilbake.
- Ressursene til barn med nedsatt funksjonsevne har hatt en økning i perioden 2005 - 2010, men **ikke** i samme grad som veksten i antall barnehager og barn i barnehage skulle tilsi.
- I dag har vi bedre systemer for å fange opp barn med særlige behov. Den generelle observasjon i barnehagene og annen kartlegging og diagnostisering av barn med særlige behov er blitt bedre. Dette må anses som positivt.
- Kommunen har hatt noen årganger med spesielt mange barn med alvorlige funksjonsnedsettelse. Generelt kan det sies at i dag blir flere barn med skader i fosterliv eller under fødsel reddet. Disse er spesielt utsatt for å få funksjonsnedsettelse. Det betyr at det neppe vil bli noen nedgang i antallet barn som har nedsatte funksjonsevner. Til sammenligning kan det orienteres om at Klepp kommune ikke har noen barn med autismediagnose dette barnehageåret, mens det er åtte i Eigersund kommune.

- Fordelingen mellom private og kommunale barnehager og antall plasser har endret seg radikalt de siste årene. Det er nå 11 private barnehager med ca. 432 plasser og 7 kommunale barnehager med ca. 253 plasser. Det kan være mer utfordrende å organisere tilbud som kommunen er økonomisk og personalmessig ansvarlig for i private barnehager enn i kommunale barnehager.
- Det ser ut til at det er en generell trend i Rogaland, gjerne hele landet, at det er en stadig økning av barn med særlige behov. Dette er ikke spesielt for Eigersund kommune.
- Arbeidsgruppen vil og peke på at flere barn med spesielle behov i Eigersund er flyttet til Eigersund enten som asylsøkere/flyktninger eller via familiegjenforening. Færre (ingen) flytter fra kommunen.

4. FRAMTIDIGE BEHOV /KOMMUNENS UTFORDRINGER

4.1 Administrasjon og samordning av feltet

Barn med nedsatte funksjonsevne i barnehagealder har rettigheter etter to lovverk, opplæringslovens § 5-7 og barnehageloven § 13. Kommunene tildeles midler og skal organisere tiltak etter to ulike lovverk. Dette er et vanskelig felt og det kan lett oppstå uklarhet nettopp i forhold til at hjelpen tildeles og finansieres etter ulike lovverk og tilskuddsordninger.

I dag er det slik at PPT-leder har personalansvar for de personene som gir tilbud etter opplæringsloven, den spesialpedagogiske hjelpen, mens barnehagekonsulenten administrerer ekstrasørskolelærere, miljøterapeuter og ekstraassistenter. Disse kan jobbe både som en generell styrking ut fra barnehageloven, og med spesialpedagogisk oppfølging etter opplæringsloven. Gjennom årene har kommunen forsøkt ulike modeller og ulike måter å definere de to ulike typene hjelp på. Det kan se ut som en generell måte å gjøre det på ikke er godt nok uansett modell, og at det alltid vil måtte tilpasses individuelt. Det er vesentlig at de sakkyndige tilrådingene og de vedtak som fattes er helt klare i forhold til hva som er hjelp etter opplæringsloven og hvor mye av den generelle styrking til barnehagen som skal være spesialpedagogisk oppfølging.

Fylkesmannen har gjennom klagebehandlingen gitt føringer for tolkning av den spesialpedagogiske hjelpen. Det ser ut som at når PP-tjenesten nevner en generell styrking av barnehagen i en sakkyndig vurdering tolker Fylkesmannen dette som endel av den spesialpedagogiske hjelpen, og gir det enkelte barn en individuell rett til denne ressursen mens PP-tjenesten i sin uttalelse anbefaler dette som en styrking av den generelle ressurs i barnehagen. Det er behov for avklaringer her, og dette kan best gjøres med et ledd i kommuneadministrasjonen som har et definert og helhetlig ansvar og administrasjon av hele feltet.

4.2 Prosedyrer og årshjul.

Årshjulene og tidsaspektet med hensyn til budsjettbehandlingen i kommunen og variasjonen i barnas samlede behov, både gjennom året og fra år til år, er en utfordring. Å kunne ha en liten reserve som kan tildeles ved behov som viser seg i løpet av høsten, vil kunne være en hjelp. Noen kommuner har to søknadsfrister/tidspunkt for tildeling. Det

ene i april og det andre på høsten. Gruppen foreslår at det innarbeides et prinsipp om at det holdes igjen en ressurs som kan brukes ved behov som oppstår etter den ordinære tildeling er gjort. Frist for å bruke denne settes til 1. oktober. I mellomtiden brukes ressursen til andre arbeidsoppgaver innen feltet. PP-tjenesten gjennomgår de sakkyndige vurderingen på førskolebarn som har spesialpedagogisk hjelp i januar hvert år. Dette for å se på eventuelle endringer som bør gjøres i tilbudet til det enkelte barn. For ”nye” barn foretas denne vurderingen fortløpende gjennom året. Dette kan skape ubalanse mellom behov og ressurser dersom mange ”nye behov” oppdages i løpet av året.

Arbeidsgruppen ser at det er behov for endringer i administrasjonen i det spesifikke arbeidsområde som handler om barn med nedsatt funksjonsevne og barn med spesielle behov.

4.3 Foreldres erfaringer - de mange klagen

Gruppen har et inntrykk av at mange foreldre sliter med sitt forhold til kommunen når det gjelder tildeling av spesialpedagogisk hjelp. De opplever at de må slåss for sine rettigheter og situasjonen er til dels preget av ”kamp og klager”.

I 2009/2010 har kommunen måtte opprette 8,77 stilling som et direkte resultat av spesialpedagogisk hjelp ble 12 vedtak klaget inn for Fylkesmannen som gav helt eller delvis medhold i alle klagen.

Klager fra kommunens innbyggere kan være et sunt tegn på at demokratiet fungerer. Blir det et for høyt antall, kan det være tegn på manglende samarbeid, for få ressurser eller uklare vedtak. Kommunen bør ha som mål at antall klager på tildeling av spesialpedagogisk hjelp for barn i barnehagealder bør reduseres. Det krever en helhetlig og tilstrekkelig administrasjon og en investering i samarbeid med foreldrene. Kommunen må ha som mål å ivareta barnas rettigheter og ta vare på foreldrenes ressurser og kunnskap.

Mange klager stjeler energi i alle ledd, fra foreldrene som har en slitsom hverdag i utgangspunktet og fra saksbehandlere med allerede knapp tid og hardt arbeidspress.

4.4 Kvaliteten på den spesialpedagogiske hjelpen – rekruttere og beholde nødvendig kompetanse

Eigersund kommune har ulikt personale med ulik kompetanse som gir hjelp til barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagene enten det defineres som hjelp etter opplæringslovens § 5-7 eller styrking av barnehagene etter barnehagelovens § 13, dette er:

Støttepedagog. Tittelen bør endres til spesialpedagog. Gir spesialpedagogisk hjelp til barn som har fått enkeltvedtak om dette etter opplæringsloven § 5-7. Det får ingen konsekvenser å endre tittelen, utdanningskrav og arbeidsforhold videreføres slik de framgår i dagens stillingsbeskrivelse for støttepedagoger. En forutsetning for dette er at stillingsinnehaver har tilleggsutdanning (60 studiepoeng) i spesialpedagogikk, For andre opprettholdes stillingsbetegnelsen «Støttepedagog». Pr. i dag har Eigersund kommune to ”støttepedagoger” med mastergrad i spesialpedagogikk. Disse bør kunne gis utvidet ansvar og arbeidsoppgaver i forhold til veiledning i spesielt vanskelige saker. På den

måten kan de avlaste både spesialisthelsetjenesten og PP-tjenesten for oppgaver. Ikke minst begrense omfanget av ”private” aktører på markedet.

Miljøterapeut. Gir tilbud til barn som en styrking av barnehagens bemanning etter barnehageloven § 13. Skal ha 3-årig høyskoleutdanning, eks, førskolelærer, vernepleier, barnevernspedagog, alt etter barns behov.

Ekstraassistent. Gir tilbud til barn som en styrking av barnehagens bemanning etter barnehageloven § 13. Barne- og ungdomsarbeidere vil bli prioritert i stillingene. Det er en målsetting for Eigersund kommune at disse stillingene skal erstattes av miljøterapeuter som ovenfor.

4.5 Ressursbarnehager – framtidens løsning?

Eigersund kommune har i dag en barnehage som er beregnet for å ta imot barn med nedsatt funksjonsevne. Dette er Rundevoll barnehage som da den ble bygget fikk en egen avdeling til formålet. Pr. i dag er det ett barn knyttet til avdelingen med bl.a. store fysiske begrensninger. Erfaringer så langt har vist at denne avdelingen er lite hensiktsmessig til å integrere barn med slike store behov for bl.a. praktiske hjelpemidler. Spørsmål om utvidelser, ombygging og lignende har vært reist med ulike mellomrom, i dag ligger det inne i budsjettet en liten sum for å se om en kan gjøre noe med inngangspartiet i barnehagen. Avdelingen vil imidlertid kunne fungere godt som arbeidsrom/aktivitetsrom/grupperom for barn som har diagnoser innen autismespekteret.

Med en ressursbarnehage mener arbeidsgruppen en barnehage hvor det er kompetanse og ressurser til å ta imot barn med vansker/problemer innen samme diagnosegruppe eller behov for metoder og tilnæringsmåter på både medisinsk og pedagogisk område. I tillegg forutsettes det at rammebetingelsene for øvrig legges til rette for dette. Vi tenker oss en tilsvarende modell som en har bygget opp og i stor grad lykkes med i skolen gjennom de forsterkede avdelinger på Rundevoll og Grøne Bråden skoler. Det er da naturlig å se Rundevoll barnehage og Rundevoll skole i en sammenheng for barn med diagnose innen autismespekteret og Grøne Bråden barnehage og Grøne Bråden skole på tilsvarende måte for barn med store lærevansker og/eller multifunksjonshemma barn. Dette kan ha en synergieffekt, men arbeidsgruppen mener den største effekten kan tas ut i kvaliteten på de tilbud som gis.

Utviklingen av ”ressursbarnehager” i Eigersund vil måtte skje over tid. Det er imidlertid viktig å få en beslutning om at det er slik vi vil organisere dette i framtiden. På den måten kan vi etterhvert styre både kompetanse og aktuelle barn til disse barnehagene. I denne sammenheng vil vi peke på at foreldre står rimelig fritt til å velge barnehage for sine barn. Kommunen må da ha et tilbud i disse barnehagene som foreldre aktivt velger, både ved første gangs innsøking i barnehage og ved eventuell søknad om bytte av barnehage.

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at barns rett til spesialpedagogisk hjelp utløses av ett enkeltvedtak etter en forutgående sakkyndig vurdering av barnets behov fra PP-tjenesten, men det er kommunen som bestemmer **hvor** den spesialpedagogiske hjelpen skal gis.

5. PROSJEKTGRUPPENS FORSLAG

5.1 Administrasjon og samordning av feltet

Tidligere har en hatt en praksis med at barnehagene på vegne av foresatte har søkt både om ressurser til spesialpedagogisk hjelp (dvs. støttepedagog/spesialpedagog) og til generelle styrkingstiltak i barnehagene (dvs. miljøterapeuter/assistenter). Arbeidsgruppen vil foreslå at en ser på muligheten for at det er den enkelte barnehage som søker om generelle styrkingsmidler som er tilgjengelige for å inkludere barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagene. Dette må i så tilfelle skje etter at barnehageopptaket er klart og foresatte har takket ja til eventuell plass. Videre bør en ordning med at barnehager som allerede har fått styrkingsmidler får beholde disse så lenge barna er i barnehagen vurderes. For private barnehager betyr dette en overføring av midler ikke personalressurser. Dette medfører at det blir et tydeligere ansvarsforhold mellom de private barnehagene og kommunen om tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne, og et klarere arbeidsgiverforhold for de ansatte.

Når det gjelder spesialpedagogisk hjelp er situasjonen nå, at PP-tjenesten både tilrår og fordeler ressurser til spesialpedagogiske tiltak. Ansvar for dette siste bør tas vekk fra PP-tjenesten og legges til et team som både ser på organisering og tildeling av ressursene etter en forutgående tilråding fra PP-tjenesten.

Et slikt team bør bestå av barnehagekonsulenten, en styrer og en støttepedagog/spesialpedagog. Teamet må og få ansvar for at det etableres en søknadsprosedyre som barnehagene kan benytte seg av når det gjelder ressurser til styrkingstiltak for inkludering av barn med nedsatt funksjonsevne. Dette gjelder også barn med medisinske vansker.

Vi foreslår at barnehagekonsulentstillingen økes til 100% stilling og at de nye 40% bl. a. skal dekke behovet for å lede et ressursteam for barn i barnehagealder. Dette vil gjøre arbeidet med å administrere og fordele denne ressursen mer oversiktlig og det vil bety en effektivisering og en bedre samordning. Bistand til barnehagene er hjemlet i to ulike lover, og i Eigersund kommune, også administrert av to ulike enheter. Når det gjelder spesialpedagogisk hjelp er personalansvar for dette lagt til leder av PPT og det øvrige til levekårsjefen v/barnehagekonsulenten. Vi foreslår at levekårsjefen v/barnehagekonsulenten overtar personalansvar for nåværende støttepedagoger. Faglig veiledning i enkeltsaker vil fortsatt være PP-tjenestens ansvar.

På samme måte foreslår prosjektgruppen at ansvar for å fatte enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp i sin helhet legges til levekårsjef v/barnehagekonsulenten, og ikke som nå, for de kommunale barnehagen, den enkelte styrer. Kommunen får på denne måten en større grad av likebehandling og større oversikt over de vedtak som fattes.

5.2 Ressursbarnehager i Eigersund

Arbeidsgruppen vil foreslå at Rundevoll barnehage videreføres som en ressursbarnehage for barn med diagnose innen autismespekteret. Barna inkluderes i ordinær avdeling, men kan da bruke nåværende avdeling som basisrom for aktuelle treningsaktiviteter og

lignende. Barnehagen bør kunne ha et nært samarbeid med Rundevoll skole som har samme funksjon for barn i barneskolealder. Konsekvensene av dette vil være et redusert barnetall på de avdelinger disse barna tas opp, med redusert foreldrebetaling og statsstøtte som resultat. Med tilnærmet full barnehagedekning vil dette ikke ha konsekvenser for antall barn som tas opp i barnehagene.

Videre foreslås det at Grøne Bråden barnehage blir en ressursbarnehage for barn med store nedsatte funksjonsevner, bl.a. store generelle lærevansker evt. store fysiske funksjonshemninger. Konsekvensene av dette vil være de samme som for Rundevoll barnehage. Det bør også vurderes om en av avdelingene på Grøne Bråden skal tas i bruk til formålet. Denne barnehagen bør videre ha et nært samarbeid med Grøne Bråden skole som har et tilsvarende ansvar for barn i barneskolealder.

5.3 Økning av rammene til spesialpedagogisk hjelp/styrket barnehagetilbud.

Selv om rammene har hatt en viss økning de siste år har de ikke holdt tritt med økningen i antall barnehager eller antall barn i barnehage. Andre forhold som kan tillegges vekt i denne sammenheng er utviklingen av både gode kartleggingsmetoder og utvikling av ulike tiltak for ulike barnegrupper. Dette siste fører til at flere barn med ulike vansker oppdages tidligere enn før. Kartleggingsmaterialet "ALLE MED" er et godt eksempel på dette. Dette fører til at flere barn blir oppdaget tidligere enn før og at riktig hjelp kan bli satt inn når effekten er størst.

Arbeidsgruppen foreslår at ressursene til barn med spesielle behov økes med en stilling hvert år i neste fire-års periode. Dette kan være både innenfor det spesialpedagogiske feltet eller til generelle styringstiltak til barnehagene, slik at det både er aktuelt med spesialpedagoger og miljøterapeuter.

Dersom budsjettet ressurs til formålet blir opprettholdt er dette kunne bli oppfylt allerede inneværende år, selv med en reduksjon på 50% av det som i dag er avvik.

5.4 Forhold til private barnehager

Private barnehager har vært likebehandlet med kommunale barnehager når det gjelder ressurser til spesielt ressurskrevende barn. Dette betyr at de på lik linje med kommunale barnehager har fått tildelt både ressurser til spesialpedagogisk hjelp og til generelle styrkingstiltak. Forskjellen er at det er styrere i kommunale barnehager som fatter enkeltvedtak om dette mens dette ansvaret er lagt til barnehagekonsulenten når det gjelder de private barnehager.

Arbeidsgruppen vil foreslå at de private barnehager fortsatt for tildelt ressurser til spesialpedagogiske tiltak som før, og at vedtak om dette fattes av barnehagekonsulenten. Når det gjelder styrkingstiltak i barnehagen generelt vil private måtte søke om dette som øvrige barnehager, men i motsetning til kommunale barnehager vil de få overført et beløp slik at de selv kan ansette og ha personalansvar for det personalet som blir tilsatt.

5.5 Sikre hjelp til barn som viser seg å ha behov for hjelp i løpet av året.

Erfaringsmessig vil det alltid være behov som oppdages i løpet av barnehageåret, d.v.s. et ter at ressursene er lagt ut og fordelt til både barnehager og enkeltbarn. Årsaken til dette kan både være at barn som er nye i barnehagen viser seg å ha stort behov for oppfølging eller det kan vær tilflytting til kommunen. For å unngå at dette fører til store avvik vil arbeidsgruppen foreslå at det holdes igjen en ressurs som kan fordeles senere på året. Frist for en slik fordeling bør være 1. november. I slike tilfeller vil arbeidsgruppen peke på at den enkelte barnehage bør se på hvilke muligheter de har til å dekke inn slike marginale behov inne egen personalgruppe.

5.6 Bedre samarbeid mellom foresatte og kommuneleddet

For elever i grunnskolen er det klare regler og prosedyrer for iverksettelse at spesialundervisning eller annen hjelp. Dette reguleres av Opplæringsloven §5-4 og av rutiner utarbeidet i forbindelse med kommunens kvalitetsikringssystem. Det foreslås at disse bestemmelsene også gjøres gjeldende for førskolebarn. Dette innebærer en tett dialog med foresatte før vedtak fattes og om hvilket tilbud som er forsvarlig for barna. Foresatte vil da ha store muligheter til å påvirke tilbudet før endelig vedtak fattes.

5.7 Tiltak for å redusere klager

Opprettelsen av et ressursteam for barnehagesektoren kan føre til en bedre samordning av de ulike tjenester som gis til førskolebarn. Ett tydeligere skille mellom de tjenester spesialpedagogene skal gi til det enkelte barn og de tjenester som utledes av ett styrket barnehagetilbud. Det bør videre avklares tydelige ansvarsforhold mellom de ulike tjenesteytere, og videre bør det utarbeides retningslinjer for dialog mellom foresatte og de enkelte fagpersoner og mellom barnehager og foresatte med bam med nedsatt funksjonsevne. Spesialpedagogene bør her ha ett overordnet ansvar for veiledning av personale.

5.8 Skape et godt faglig miljø, og ivareta fagpersoner for å rekruttere og beholde kompetanse

Støttepedagoger/spesialpedagoger har i dag en tydelig stillingsbeskrivelse. Denne er utarbeidet i samarbeid med støttepedagogene/spesialpedagogene selv. Det foreligger også stillingsbeskrivelser for de øvrige stillinger innen feltet. Stillingsbeskrivelsene for alle stillingstyper på dette området bør tydeliggjøre det ansvarsområde de ulike stillingene har, samt å beskrive de arbeidsoppgaver som forventes av de ulike yrkesgrupper. Det bør foretas en årlig gjennomgang av disse. Stillingsbeskrivelsen bør også inneholde en avklaring i forhold til arbeidstid, tid sammen med barna, tid til planlegging og forberedelse og tid til samarbeid med andre. Det må utarbeides samarbeidsavtaler med de private barnehagene om hvilke gjensidige forventninger en har til hverandre.

5.9 Utnytte kompetansen bedre

Eigersund kommune er i dag avhengig av ekstern veiledning/bistand i vanskelige saker. Dette kan være fra det offentlige gjennom for eksempel autismeteamet eller private som IAA. Dette siste har en betydelig kostnad for kommunen, mens man i det offentlige har begrenset kapasitet. På mange områder har kommunen den kompetansen som skal til, men ikke tid eller en organisasjon som legger til rette for å bruke kompetansen. For eksempel har PP-tjenesten betydelig kompetanse på tiltak og metoder innen autismespekteret, men ikke kapasitet eller tid til å bruke denne når det trengs. På samme måte har noen av støttepedagogene kompetanse på mastemivå på ulike områder. Dette er kompetanse som kommunen burde utnytte på en bedre måte til veiledning og oppfølging av vanskelige saker. På den måten kan kommunen på mange områder bli mer selvhjulpnen enn den er i dag.

5.10 Tydeligere sakkyndige vurderinger fra PP-tjenesten

PP-tjenesten skal utarbeide sakkyndige vurderinger på barn som har behov for spesialundervisning etter opplæringslovens § 5-7 . Dersom PP-tjenesten i sine vurderinger konkluderer med dette og kommunen i ettertid fatter enkeltvedtak om slik hjelp er dette en individuell rett som det er klageadgang på.. Fylkesmannen er klageinstans i slike saker. Andre styrkingstiltak som settes inn i barnehagen vil da være en styrking av personalressursen i barnehagen slik at dette barnet sammen med andre barn får utbytte av barnehageoppholdet. Praksis har vært at PP-tjenesten i sine sakkyndige vurderinger også har nevnt andre styrkingstiltak som det vil være behov for i barnehagen dersom barnet skal ha nytte av barnehageoppholdet, uten å spesifikt nevne at dette er spesialpedagogisk hjelp. Ved klagebehandling har Fylkesmannen nesten uten unntak tolket også denne hjelpen som spesialpedagogisk hjelp. Veilederen s. 12 -13 understreker at det kan være vanskelig å skille disse to typer hjelp, men at det likevel er prinsipielle forskjeller. Endring av praksis i PP-tjenestens tilrådinger og etablering av en formell søknadsprosedyre vil tydeliggjøre dette.

6. OVERSIKT OVER FORSLAG TIL TILTAK

TILTAK	GJENNOMFØRING	KONSEKVENSER	ØKONOMISKE KONSEKVENSER	ANSVARLIG	Gjennomføres innen
1. a Det opprettes et ressursteam som administrerer og samordner spesialpedagogisk hjelp til barn i barnehagealder og annen styrkingstiltak i barnehagene.		Økt administrasjonstid og nedsatt leseplikt	10 000.- 10 000.- pr. år	Levekårsjef	1.aug 2010
1. b Barnehageadministrasjonen økes med 40%	Barnehageadministrasjonen økes fra 60 til 100 % og blir tillagt lederansvar for ressursteamet.	40 % stilling til styrking av barnehageadministrasjonen	210 000.- pr. år		Senest 1. januar 2011
1.c Ansvar for enkeltvedtak i kommunale barnehager flyttes fra styrer til Levekårsjef	Endret delegasjon	Bedre oversikt og likebehandling	Ingen økonomiske konsekvenser	Rådmann	Snarest mulig
2. Det opprettes to ressursbarnehager i kommunen. Disse er tilrettelagt for å ta i mot barn med store nedsatte funksjonsevner. For øvrig inkluderes barn i de barnehager der foreldrene har søkt dem inn og der de går da deres vansker oppdages.	Rundevoll barnehage videreføres som en ressursbarnehage, men nå for barn med ulike autismespekter lidelser. Grøne Bråden får en spesialavdeling for barn med store nedsatte funksjonsevner.	Barnegruppen i Grøne Bråden og Rundevoll barnehage må reduseres. Dette skal gjøres uten å flytte på noen barn, ved å ikke ta inn nye 3-6 -åringer.	Reduksjon i foreldrebetaling og statstilskudd Kr. 115 000.- + Kr. 265 000.- pr. år * 2	Rådmann i samarbeid med aktuelle styreere.	Snarest mulig

3. En gradvis økning av rammene for tilleggsressurser for barn i barnehagealder med nedsatte funksjonsevner.	Ressursene må justeres etter dagens virkelighet med 18 barnehager og vel 80 % barnehagedekning.	Øke med fire stillinger som enten spesialpedagog eller miljøterapeut senest i løpet av fire år	485-500 000 pr år.	Rådmannen	Første gang fra 1. aug. 2010
4. De private barnehagene tildeles midler til øvrig styrking av bemanningen.	De private barnehageeierne tilsetter selv dette personalet og har arbeidsgiveransvar for dem. Kommunen overfører årlig den sum som trengs for å gi det tilbudet som er vedtatt.		Ingen økonomiske konsekvenser.	Barnehagekonsulenten	1. aug. 2010
5. Sikre tilbud til barn som viser seg å ha behov for spesialpedagogisk hjelp i løpet av året.	Innføre to frister for tildeling av tilleggsressurser, den ordinære i mars og en ny first 1.november.	Bedre mulighet for dekke uforutsette behov	Ingen økonomiske konsekvenser.	Ressursteam	Fortløpende
6. Bedre samarbeid mellom foresatte og kommuneleddet.	Skriftliggjorte rutiner for samarbeid med foreldrene i forbindelse med utredning, tilråding og tildeling av ressurser.	Kan forhindre unødvige klager.	Ingen økonomiske konsekvenser.	Ressursteam og PP-tjenestens leder	1. aug. 2010
7. Tiltak for å redusere antall klager	Endre bruken og fordelingen av de ulike ressursene, i tråd med endring av spesialpedagogens rolle.		Kan føre til mindre ekstrautgifter.	Barnehageadministrasjonen	Innen 1. aug. 2010

8. Skape et godt faglig miljø og ivareta fagpersonene for å rekruttere og beholde kompetansen.	Innføre klarere stillingsbetegnelser for de personene som gir et styrket barnehagetilbud: spesialpedagog, miljøterapeut, og ekstra assistent.	Nåværende stillingsbeskrivelser videreføres, kun med endring av tittelen spesialpedagog som erstatter støttepedagog og miljøterapeut som erstatter ekstra førskolelærer.	Ingen økonomiske konsekvenser.	Barnehagekonsulenten og personalavdelingen	Innen 1. aug. 2010
9. Utnytte kompetansen bedre.	Spesialpedagoger med spesialkompetanse brukes i større grad enn nå til veiledningsoppgaver Eksterne tjenester brukes kun når kommunens egen kompetanse ikke strekker til.	Vil spare ressurser både på møter og opplæring, særlig for de som stiller store krav til kommunens ansatte Eks. IAA	Spare kostnader til dyre eksterne tjenester (i budsjett for 2010 kr. 100 000.-)	Barnehagekonsulenten	1. aug. 2010
10. Tydeligere sakkyndige vurderinger fra PP-tjenesten	PP-tjenesten vurderer behovet for spesialpedagogisk hjelp i sine vurderinger, annen styrking blir en sak mellom den enkelte barnehage og kommunen (ressursteam)	Mer fokus på spesialpedagogisk hjelp som en individuell rett og annen styrking som en universell ordning som omfatter hele barnehagen	Ingen økonomiske konsekvenser.	Leder PPT	1. mars 2010